

Pedagoške orehe skuša streti Igor Lipovšek, Zavod RS za šolstvo

igor.lipovsek@zrss.si

Koliko je objektivnosti v našem ocenjevanju

Za vrednotenje učenčevih/dijakovih izdelkov in dejavnosti na šoli uporabljamo izraza preverjanje in ocenjevanje – neločljivi dvojček. Večinoma pozabljamo, čeprav je ocenjevalni pravilnik jasen, da je preverjanje nadpomenka ocenjevanju. Ocenjevanje si je žal pridobilo status vseobsegajočega, odločujočega in najpomembnejšega šolskega opravila. Končno, sprotno in diagnostično preverjanje pa je bolj nekaj za zraven – pedagoški dekor. Čeprav vedno govorimo, da je učinkovita in vzgojna najboljša takojšnja povratna informacija. Če se vrnemo pol stoletja v preteklost, se spomnimo, da je vzgojno deloval le ukrep, ki je priletel takoj po izvršenem dejanju – naj je šlo za pohvalo ali grajo. Če je oče koga v soboto nagarbal za ponedeljkov greh, ni bilo nobenega učinka.

Do ocenjevanja imamo učitelji dvojen odnos: po eni strani gre za ključni in posvečeni del pouka,

do katerega čutimo strahospoštovanje in na katerega se temeljito pripravljamo, da lahko izrečemo neovrgljivo in dokončno sodbo, kajti šele pravica do ocenjevanja naredi iz predavatelja, organizatorja, motivatorja, pridigarja, mentorja – učitelja. Vendar bi se po drugi strani mnogi temu grenko-sladkemu sadežu najraje izognili v velikem loku: »Saj bi bilo lepo biti učitelj, če ... ne bi bilo treba ocenjevati!« Za tolažbo: Prešeren je šolskemu pevcu že davno zapisal – »Stanú se svojega spomni, ocenjuj brez mirú!« Učitelji ocenjevanju ne moremo ubežati. Izogniti se mu je možno edino v spremljevalni utopiji.

Obliž na učiteljevo ocenjevalno rano je trezni pomenski razmislek. Slovenski jezik in njegov slovar besedo »ocena« le v ¼ razumeta v šolskem smislu; največkrat jo razumeta kot subjektivno oziroma osebno mnenje in približno določitev količine, veljave ali vrednosti. Omenjene ¼ pomena je zato v nasprotju z ocenjevalnimi načeli: veljavnost, občutljivost, zanesljivost, pravočasnost, primerljivost, objektivnost, gospodarnost ... tudi javnost. Objektivnost

Ime	1. konferenca	2. konferenca	Zaključna ocena	Opomba
Uršič	87% 4 R34 z4 -3 (5) +++ - + + = 4	(5) 5 P 4/5 5 ++ + + + = 5	5	11.4. br. D.N. 18.4. br. D.N. 12.6.05 IJARU. SPRAVEVALNI razpisovalna
on ček	62% 4 R5 z5 4 (4) - + + 0 = 3	(4) 5 P -4 3 + - + 0 + = 4	4	zlypita 17.3. grofi!! STARŠI 22.3.
la var	17% 3 R4 z3 5 (4) 0 - + 0 + = 3	(2) 3 D 3 3/4 + - 0 + - = 3	3	STATUS ŠPORTNIK STARŠI 14.9. POSEBNE POTREBE

Žepna redovalnica vsebuje tako objektivne kot subjektivne zapise. Pomen nekaterih je znan samo učitelju.

ocenjevanja je le eno od načel; pomembno, a ne najpomembnejše. Težko je tudi trditi, da je pisno ocenjevanje, za katerega učitelj sam izbere naloge, jih subjektivno obteži s točkami, po občutku postavi meje med ocenami in vse skupaj po najboljših močeh uskladi z ocenjevalnimi merili, ki jih je septembra, morda celo s preglasovanjem, sprejel strokovni aktiv – objektivno. Zato bi se morali učitelji sprijazniti, da je ocenjevanje subjektivni postopek, ki pa ga, kjer to gre, poskušamo čim bolj objektivizirati. Včasih namreč s težnjo po objektiviziranju ocenjevanja naredimo več škode kot koristi. V skrajnem primeru objektiviziranje pisnega ocenjevanja privede do tega, da se preverja samo z računskimi in nalogami izbirnega tipa.

Za konec se zadržimo še pri enem vidiku vrednotenja učenčevih dejavnosti in izdelkov. Različne oblike vrednotenja je treba objektivizirati na različnih ravneh. Pri pouku je lahko povsem objektivno, če znanje nobenega učenca ni ocenjeno z 1 ali 2; pač vsi znajo. Pri tekmovanju je zelo narobe, če so naloge neselektivne in bi vsi tekmovalci dosegli enako število točk.

Vsaka oblika vrednotenja ima svojo logiko, ki praviloma ni uporabna za drugo vrsto; mešanje nekaterih pravilniki celo prepovedujejo.

Vzemimo preprosto nalogo 6. razreda. *Z rabo zemljevida ugotovi, koliko je zračna razdalja med domačim krajem in Ljubljano!* Pri **ocenjevanju**, kjer učitelj mora iskati znanje, bo zadoščalo, da učenec ugotovi na njemu najlažji način. **NPZ**, ki išče tako znanje kot vrzeli, bo pričakoval pravilne odgovore z uporabo treh vrst meril – opisnega, številskega, grafičnega; lahko bi bilo dodano celo vprašanje o tem, po katerem

načinu učenec najraje ugotavlja razdalje in zakaj. Na **tekmovanju** lahko preverjamo poznavanje neznanih ali neuhojenih poti do rezultata in sestavljavci se morajo potruditi, da sestavijo tudi naloge, ki jih nihče vsebinsko ali časovno ne more rešiti – zato tekmovalce pravzaprav bolj razvršča neznanje kot znanje in je neznanje selekcijski dejavnik. **Diagnostično in preverjanje predznanja** imata lahko naloge, za katere učenci še niti slišali niso; tudi vprašanja, ki ugotavljajo njihove želje in pričakovanja. **Sprotno preverjanje** s povratnim informiranjem je namenjeno usmerjanju učenca v boljše razumevanje in učenje, učitelju pa v spoznanje, kateri pouk je učinkovitejši. **Preverjanja** pred ocenjevanjem pa učitelji nikakor ne moremo ohraniti za preverjanje z informiranjem, kaj se morajo učenci še (na) učiti in kako, ampak klonemo pred prosečim vprašanjem: »Koliko bi bilo pa tole za oceno?«

Na srečo je država preverjanje in ocenjevanje v velikem obsegu prepustila presoji učitelja in šolskega strokovnega aktiva. Zato je takrat, ko komu učiteljevo preverjanje in ocenjevanje ni všeč, pomembno troje: učitelj se mora držati pravilnika, učitelj se mora zavedati, da je tudi pri ocenjevanju avtonomen, prvi organ za vrednotenje učiteljevega ocenjevanja je šolski strokovni aktiv. Šolsko vodstvo, pedagoška konferenca, inšpektor ali zunanji strokovnjak veliko težje oblikuje veljavno mnenje kot strokovni aktiv. V strokovnem aktivu so predmetni strokovnjaki istega ali sorodnega predmeta, ki dobro poznajo tudi razmere na šoli in zmorejo mnenje umestiti v šolski pedagoški okvir. Poleg tega k objektiviziranju pogleda na neki ocenjevalni problem najboljše vodijo mnenja učiteljev v strokovnem aktivu.